

İNGİLTERE HUKUKUNDA NEFRET SUÇLARI*

HATE CRIMES IN ENGLISH LAW

Mehmet Zülfü ÖNER**

Özet: Nefret suçları dünya genelinde güncel bir sosyal ve hukuki sorun olarak karşımıza çıkmakta olup ülkelerin kendi hukuk sistemlerine bağlı olarak nefret suçları için ayrı bir yasa çıkarmak veya ceza kanunlarını değiştirmek suretiyle bu suçlarla mücadele etmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu konudaki genel yaklaşımın; ırk, din, cinsel yönelim gibi çeşitli nefret saiklerini ağırlaştırıcı neden olarak kabul etme yönünde olduğu anlaşılmaktadır.

Karşılaştırmalı hukuka ilişkin bu çalışma, Birleşik Krallık'taki nefret suçlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, İngiliz hukukunda nefret suçlarına yaklaşım, bu suçların tarihsel gelişimi ve bu alandaki yasal düzenlemeler açıklanmakta olup ayrıca bu kapsamda bazı önemli tartışmalara yer verilmektedir. Nefret suçlarına ilişkin olarak İngiliz hukukunda yer alan düzenlemelerin inceleme konusu yapılmasının nedeni, konunun bu ülke için güncel bir sorun oluşturmasıdır. Her ülkenin tarihsel, sosyal, ekonomik şartları ve hukuk sistemleri farklılık göstermekle birlikte, İngiliz hukukunda yer alan nefret suçlarına ilişkin tarihsel gelişim, yasal çerçeve ve tartışmaların aktarılmasının, ülkemizde bu suçlar ile ilgili yapılmakta olan reform faaliyetlerine katkı sunabileceği düşünülmektedir.

Anahtar sözcükler: nefret, önyargı, düşmanlık, nefret suçları, nefret saiki, Birleşik Krallık, İngiltere, İngiliz hukuku.

Abstract: Hate crimes emerge as a contemporary social and legal problem around the world. Countries either have passed separate laws or amended the existing ones in order to combat these crimes. It is seen that the general tendency on legislating hate crimes is to make hate motives such as race, religion, and sexual orientation the aggravating circumstances.

* Bu makale Türkiye Bilimsel Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından sağlanan burs kapsamında İngiltere'de Sussex Üniversitesi Hukuk Fakültesinde yapılan çalışma sırasında yazılmıştır. Makalede ifade edilen hususlar yazarın kendi görüşünü yansıtmaktadır. (This article has been written in the Law School University of Sussex (The United Kingdom) with the support of the Scientific and Technological Research Council of Turkey. The views expressed in this article reflect the views of the scholar.)

** Dr.

This article aims to explain, from a comparative law perspective, hate crimes in the United Kingdom. In this work, approaches to hate crimes together with the historical evolution as well the law enforcement concerning the hate crimes in the UK are explained. The reason for choosing the English law and practice stems from the fact that hate crimes are also current legal problem in the UK. It is believed that the explanation of historical evolution, legal framework and debates around the issue ongoing in the UK can contribute to making reforms in the Turkish legal system, even though the historical, economic and social conditions as well as the legal system of each country are different.

Keywords: hate, prejudice, hostility, hate crimes, bias motive, the United Kingdom, England, English Law.

Giriş

Tarihsel kökeni ve nedenleri çok eskiye dayanmakla birlikte nefret suçunun kavram olarak yaklaşık yarım yüzyıl önce ortaya çıktığı, bugün dünyanın birçok gelişmiş hukuk sisteminde tartışılmaya devam edildiği ve yasalaştırma faaliyetine konu olduğu görülmektedir. Özellikle batı ülkelerinde toplumsal yaşamdaki gelişim ve değişen ihtiyaçlara göre bu suç ya da suçlara ilişkin reform çalışmalarının ise devam ettiği anlaşılmaktadır¹.

Nefret suçlarının tanımlanması ve sınırlarının belirlenmesinin oldukça karmaşık bir konu olduğunu belirtmek gerekir. Akademik olarak bu suçun tanımı konusunda birçok görüş ve öneri ileri sürülmüş ise de, sosyal bilimciler ve hukukçular tarafından bu suçun ortak bir

¹ Nicholas Bamforth, Maleiha Malik and Colm O'Cinneide, *Discrimination Law: Theory and Context, Text and Materials*, Sweet & Maxwell, 2008, s.482 vd.; Rebecca Thomas, *Legislative Provisions for Hate Crime across EU Member States*, June 2004.; Nefret suçları ile ilgili yasalaştırmanın genellikle iki şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. İlk yöntem bu suçları ceza yasalarının içerisinde düzenleyip normal suçlara göre cezasını ağırlaştırma yönetimidir. Bu konuda ikinci yöntem ise, bu suçları genellikle ayrı bir yasa da bağımsız suçlar şeklinde düzenlemektedir. Birinci yöntem A.B.D. ve Avrupa'da bir çok ülkede, ikinci yöntemin ise A.B.D.'deki bazı eyaletlerde ve çok az sayıda Avrupa ülkesinde (Çek Cumhuriyeti gibi) uygulandığı görülmektedir. Bkz. Hasan Sınar, "Türk Hukukunda Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenleme Çalışmaları", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan Özel Sayısı, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s.1273.

tanımı yapılmamıştır². Uzun bir geçmişe sahip olmakla birlikte, nefret suçlarının yasalastırma anlamında yeni bir suç tipi olması, çok değişik saik veya nedenlerle işlenmesi kavramsal olarak suçun tanımlanmasını zorlaştırmaktadır³.

Nefret suçlarına ilişkin çağdaş yasalastırma faaliyetlerinin tarihsel olarak ırk, etnisite, din ve inanç ile bağlantılı olarak ortaya çıktığı, daha sonra cinsel yönelim (lezbiyen, eşcinsel, biseksüel ve transeksüel), engellilik, yaş, cinsiyet gibi saiklerle işlenen suçların yasalarda yer almaya başladığı görülmektedir⁴. Irk, din, etnisite, cinsel tercih, cinsiyet ve benzeri nedenlerle işlenen suçların tarihi çok eskilere dayanmakla birlikte, özellikle 1960 ve 1970'li yıllardan itibaren siyah ırk mensuplarına, kadınlara ve cinsel yönelimleri farklı olanlara (lezbiyen, eşcinsel, biseksüel ve transeksüel) karşı önyargı, düşmanlık ve nefret nedeniyle işlenen suçlardaki artış ile birlikte 'nefret suçu' kavra-

² Bkz. Nathan Hall, *Hate Crime*, New York, Routledge, 2013, s.1 vd.; Valerie Jenness and Ryken Grattet, *Making Hate a Crime, From Social Movement to Law Enforcement*, American Sociological Association's Rose Series in Sociology, 2004, s.17.; Mark Austin Walters, "A General Theories of Hate Crime? Strain, Doing Difference and Self Control", *Critical Criminology*, Vol. 19, Issue 4, November 2011, s.313-330.

³ Kriminolojik anlamda bu suçlar ve failleri için geliştirilen teoriler ve değerlendirme için bkz. Walters, 2011, s.313 vd. Walters bu suçların tanımı, doğası ve içeriği konusunda iki kriminolojik teorinin ön plana çıktığını söylemektedir. Walters'e göre teorilerden birincisi Merton'un ezilmişlik teorisi (strain theory) diğeri ise Perry'nin (structured action theory of 'doing difference') farklılık teorisidir. İlk teori kapitalist toplumda gelir, eğitim ve bireysel yetenekler arasında eşitsizlik ve yetersizlik olduğunu, bu eşitsizlik ve yetersizliğin toplumun belli kesimlerinde bir baskı ve ezilmişliğe neden olduğunu ileri sürmektedir. Walters bu teorinin daha sonra Robert Agnew tarafından yeniden ele alınarak geliştirildiğini belirtmektedir. Walters'e göre farklılık terosi, ilk teorinin yetersiz olduğu üzerine kuruludur ve bu suçların kaynağının tek nedeninin toplumdaki sosyal ve ekonomik ilişkiler olmadığını, bu suçların faillerin toplumun ekonomik ve sosyal her katmanına dâhil olabildiğini açıklamaktadır. Bu teoriye göre, nefret suçları herhangi bir şekilde 'farklı' olan kişilerin aşırı bir marjinalleştirilmeye, ayrımcılığa ve ötekileştirmeye maruz bırakılması şeklinde işlenmektedir ve sosyal hiyerarşi içerisindeki bu farklılıklar ise cinsiyet, ırk, cinsellik, din, sınıf gibi birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Bkz. Walters, 2011, s.313 vd.; Barbara Perry, *In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes*, New York, Routledge, 2001.; Robert King Merton, *Social Theory and Social Structure*, New York, Free Press 1968.; Robert Agnew, "Foundation for a General Strain Theory of Crime and Delinquency", *Criminology*, Vol. 30, Issue 1, February 1992, s.47-87.

⁴ Bkz. Barbara Perry, "The More Things Change...", *Post-9/11 Trends in Hate Crime Scholarship*, In *Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions*, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.17 vd.

mının geliştiğini; politik ve hukuki açılardan tartışıldığı ve başta batılı ülkeler olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde nefret suçları karşısı bir akımın başladığı görülmektedir⁵.

İrk ve etnisite saiki ile işlenen nefret suçlarının modern zamanlarda kölelik sorunundan sonra ortaya çıkmaya başladığı ve daha çok siyah ırka mensup insanlara karşı tarihsel olarak gelişen sömürü, önyargı ve düşmanlıktan kaynaklandığı⁶ ve başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere batılı ülkelerde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Din ve dini inanç saiki ile işlenen nefret suçların ise birçok örneği bulunmakla birlikte önceleri anti-semitizm yani Yahudi karşıtlığı ile özdeşleştiği⁷ ve son zamanlarda islamofobi olarak adlandırılan İslam karşıtlığı⁸ ile anılmaya başlandığı, yine kökleri eskiye dayanmakla birlikte cinsel yönelim(lezbiyenlik, eşcinsellik, biseksüellik ve transeksüellik), engellilik, yaş, cinsiyet saiki ile işlenen nefret suçlarının da son zamanlarda sık sık kamuoyu gündemine geldiği görülmektedir⁹.

Belirtmek gerekir ki; nefret suçları, mağdura ilişkin bir aidiyet olgusundan kaynaklanan olumsuz bir düşünce, önyargı, düşmanlık veya özetle 'nefret' saikine sahip olan fail tarafından bu kasıtlı işlenmesi yönüyle diğer suçlardan farklı bir niteliğe sahiptir. Bu suçlarda fail, mağduru belirli bir aidiyete, gruba, düşünceye veya inanca sahip bulunduğu için hedef seçmekle birlikte, esasında aynı aidiyeti taşıyan diğer kişilerin haklarına da zarar verebilecek bir sonuca yönelmektedir¹⁰. Mağdur ve fail arasındaki bu ilişki, bu suçların tanımlamasında,

⁵ Bkz. Jenness and Grattet, 2004, s.20 vd.

⁶ Phyllis Behrens Gerstenfeld, *Hate Crimes: Causes, Controls, and Controversies*, Sage Publications, 2013, s.181 vd.

⁷ Bkz. Paul Iganski, "Too Few Jews to Count? Police Monitoring of Hate Crime Against Jews in the United Kingdom", *American Behavioral Scientist*, Vol. 51, No. 2, October 2007, s.232-245.; Gerstenfeld, 2013, s.187 vd.

⁸ Bkz. Fernne Brennan, "Punishing Islamophobic Hostility: Are Any Lessons to be Learned from Racially Hostile Crimes?", *Journal of Civil Liberties*, Vol. 8, Issue 1, 2003, s.28-50.; Scott Poynting and Victoria Mason, "The Resistible Rise of Islamophobia Anti-Muslim Racism in the UK and Australia before 11 September 2001", *Journal of Sociology*, Vol. 43, No.1, March 2007 s.61-86.; <http://www.irr.org.uk/news/islamophobia-and-anti-muslim-hate-crime-in-london/>, e.t.23.07.2014.

⁹ Bkz. Gerstenfeld, 2013, s.193 vd.; Lewis Turner, Stephen Whittle and Ryan Combs, *Transphobic Hate Crime in the European Union, A Research Project Sponsored by ILGA-Europe and Press for Change*, May 2009, s.4 vd.

¹⁰ Bkz. Jon Garland, "Victimization of Goths and the Boundaries of Hate Crime",

anlaşılmasında ve sınırlarının belirlenmesinde oldukça önemli bir unsur olarak değerlendirilmekte olup¹¹, nefret suçlarında ön plan çıkan ‘nefret’, ‘düşmanlık’ ve ‘önyargı’ kavramlarının ceza hukuku sınırları içerisinde nasıl alınacağı konusunda çok çeşitli görüşlerin ve tartışmaların olduğunu belirtmek gerekir¹².

Yukarıda ifade edildiği üzere, nefret suçları; mağdurun uğradığı doğrudan zarar yanında, mağdurunun ait olduğu topluluk ve toplum üzerinde oluşturduğu dolaylı zarar nedeniyle diğer suçlardan farklılık göstermektedir. Bu nedenle, mağdurun, toplumsal barışın ve kamu düzeninin korunabilmesi için, hukuk düzeninin nefret saiki ile işlenen bu suçlara, bu suçların yol açtığı ihlal ve zarar ile orantılı bir yaptırım uygulaması gerektiği dile getirilmektedir. Ayrıca, nefret suçları niteliği gereği, insan hakları ile daha yakın bir ilişki içerisindedir. Bu suçlar mağdurun yaşam hakkı ile özgürlük ve güvenlik hakkı üzerinde doğrudan etkiye neden olduğundan insan hakları ihlalleri de gündeme gelmektedir.

1. İngiliz Hukukunda Nefret Suçu Kavramı

İngiliz hukukunda akademik olarak nefret suçlarının kapsamı ve tanımı konusunda birçok düşünce ve görüş ileri sürülmüş ise de¹³, bu suçlar konusunda bir kavram birliğine ulaşılamadığını belirtmek gerekir. Özellikle ırk ayrımcılığı kapsamında işlenen suçlarla ilgili olarak büyük ölçüde bir tanım birliği olduğu söylenebilir ise de; din, inanç, yaş, cinsel yönelim nedeniyle işlenen suçlara ilişkin ortak bir tanımın oluşturulabildiğini söylemek zordur. Bu durum bu suçların tarihsel olarak yasalarda yeni düzenleniyor olmasının yanı sıra, suça neden olan kavramların her birinin geniş bir içeriğe sahip olmasından kay-

In Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.40-57.

¹¹ Bkz. Gail Mason, “A Picture of Hate Crime: Racial and Homophobic Harassment in the United Kingdom”, Current Issues in Criminal Justice, Vol. 17, No.1, 2005, s.79.

¹² Bu görüş ve tartışmalar için bkz. Hall, 2013, s.9 ve 80 vd.; Walters, 2011, s.315 vd.; Donald Green, Laurence McFalls and Jennifer Smith, “Hate Crime: An Emergent Research Agenda”, Annual Review of Sociology, Vol. 27, August 2001, s.479-504.; James Jacobs, and Kimberly Potter, Hate Crimes, New York, Oxford University Press, 1998.; Gordon Allport, The Nature of Prejudice, Cambridge, 1954.

¹³ Bkz. Hall, 2013, s.9.

naklanmaktadır. İngiliz hukukunda son zamanlarda bu suçlarla ilgili kavram birliğinin sağlanması, bu alandaki yasal çerçevenin sadeleştirilmesi ve açık hale getirilmesine yönelik çalışmaların devam ettiği görülmektedir¹⁴.

Nefret suçu için modern ilk yasal tanımın, Amerika Birleşik Devletlerinde 1990 yılında yürürlüğe giren Nefret Suçları İstatistikleri Yasasında (Hate Crimes Statistics Act) yapıldığını görmekteyiz¹⁵. Yasa bu suçları, 'etnik, cinsel yönelim, din, ırk temeline dayanan önyargı ve saik ile işlenen suç' olarak tanımlamaktadır¹⁶. Yasadaki bu tanımın kapsamı daha sonra 2004 yılında engellilik, 2009 yılında ise cinsiyeti ve cinsel kimliği içine alacak şekilde genişletilmiştir. İngiliz hukukunun nefret suçlarına yaklaşımı Amerikan hukuku ile benzerlik göstermekte olup, Birleşik Krallık'ta resmi anlamda nefret suçuna ilişkin tanımlamanın ilk olarak ırk nedeniyle işlenen bazı suçları ifade etmek için 1985 yılında polis kayıtlarında kullanıldığı anlaşılmaktadır¹⁷. İngiliz hukukunda ise 1993 yılında işlenen ve kamuoyunda büyük yankı uyandıran Stephen Lawrence cinayeti sonrasında (mağdurun mensup olduğu ırk nedeniyle işlendiği anlaşılan) bu suçun bir nefret suçu olarak tanımlandığı ve bu suçlar için yasal bir çalışmanın başladığı görülmektedir.

Nefret suçları ile ilgili kavram, kapsam ve yasalaştırma faaliyeti ile ilgili olarak İngiliz hukuku ile Amerikan hukuku arasında bazı farkların bulunduğu ileri sürülmektedir¹⁸. İlk olarak İngiliz hukukunda nefret yasalarının Amerikan hukukunun aksine federal ve ülke düzeyinde olduğu, ikinci olarak İngiliz hukukunda nefret suçları ile ilgili yaklaşımın oldukça geniş kapsamlı olduğu ve mağdurun suç nedeniyle verdiği ifadeye göre bir suçun nefret suçu olarak tanımlandığı ve kayıt altına alındığı ifade edilmektedir. Amerikan hukukunda ise

¹⁴ Bkz. Challenge it, Report it, Stop it: The Government's Plan to Tackle Hate Crime, March 2012, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97849/action-plan.pdf, 25.07.2014.

¹⁵ Hall, 2013, s.4.

¹⁶ Michael Lieberman and Steven Freeman, "Confronting Violent Bigotr: Hate Crime Laws and Legislation" In Hate Crimes: Responding to Hate Crime, Volume 5, Ed. Barbara Perry and Frederick Lawrence, Greenwood Publishing Group, 2009, s.8.

¹⁷ Bkz. Garland, 2010, s.45-46.; Hall, 2013, s.5 vd.

¹⁸ Bkz. Gerstenfeld, 2013, s.268 vd.

bu konuda daha çok soruşturma yapan görevlilerin olayı tanımlamalarına öncelik verildiği dile getirilmektedir. Bu nedenle raporlarda ve istatistiklerde İngiltere’de daha fazla nefret suçu işlendiği izlenimi doğmakta ise de, bu durumun bu suçların tanımlanması ve kayıt altına alınması usulünden kaynaklandığı ileri sürülmektedir¹⁹. Son olarak İngiliz hukuk sisteminin yasa yapımında ve uygulamasında daha geniş bir yaklaşımı benimsediği, bu suça neden olan önyargıların azaltılması için sivil toplum ve azınlık grupları ile polis arasında işbirliğine önem verildiği, Amerikan sisteminde ise yasa yapımında sivil oluşumlarla işbirliğinin zayıf kaldığı kabul edilmektedir²⁰.

İngiliz hukuk uygulamasında yeni ve önemli sayılabilecek bir gelişme olarak 2007 yılında İngiltere’deki Polis Servisi, Kraliyet Soruşturma Servisi ve İnfaz Servisi ile diğer birimler tarafından ceza adalet sisteminde nefret suçlarının tanımı konusunda ortak bir çerçeve oluşturmak için bir çalışma yapıldığını belirtmek gerekir. Bu çalışma sonunda nefret suçu, ‘bir mağdurun kişisel özellikleri temelinde oluşan düşmanlık veya ön yargı saiki ile işlenen herhangi bir suç olarak’ tanımlanmıştır²¹. Ayrıca çalışmada, ırk, din/inanç, cinsel yönelim, engelli olma ve cinsel kimlik saiki ile işlenen suçlar nefret suçu (‘hate crime’) olarak belirlenmiş; ancak yaş, cinsiyet ve görünüş saikiyle işlenen suçlar bu kategoriye dâhil edilmemiştir.

2. İngiliz Hukukunda Nefret Suçlarının Tarihsel Gelişimi

Birleşik Krallık ülke olarak İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda’dan oluşmaktadır. Büyük Britanya ise coğrafi ve siyasi olarak İngiltere, Galler ve İskoçya’yı kapsamaktadır. İngilizler, Gallerliler, İskoçlar ve İrlandalılar etnik anlamda Birleşik Krallığın dört büyük etnik grubunu oluşturmakta, bunun dışında Avrupalı birçok etnik grupla birlikte Çinli, Hintli, Pakistanlı ve Bengalliler ülkenin birçok yerinde dağınık olarak yaşamaktadır²².

¹⁹ Bu konuda değerlendirme için bkz. Sinar, 2013, s.1273.

²⁰ Gerstenfeld, 2013, s.268.

²¹ Bkz. An Overview of Hate Crime in England and Wales, Home Office, Office for National Statistics and Ministry of Justice, 2013, s.11., https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/266358/hate-crime-2013.pdf, e.t.23.07.2014.

²² Bkz. <http://www.ethnicity.ac.uk/>, e.t.23.07.2014.

2013 yılı itibarıyla Birleşik Krallık nüfusunun 1,5 milyon kadarı müslüman, 1 milyonu Hindu ve Sih, büyük çoğunluğu ise Hristiyanlardan oluşmaktadır. Yapılan bazı araştırmalar ülke nüfusunun %15 kadarının herhangi bir dine bağlı olmadığını göstermektedir²³. Birleşik Krallık'ta yaşayan Hristiyanlar genellikle Katolik, Protestan(Anglikan) Metodist ve Baptist mezheplerine mensuptur. Ayrıca ülkenin değişik yerlerinde nüfusun yaklaşık %1'i oranında Yahudi ve Budist yaşamaktadır²⁴.

Tarihsel kaynaklar İngilterenin ve özellikle başkent Londra'nın tarih boyunca savaş ve göçlerin etkisi altında kaldığını göstermektedir²⁵. Bu göçlerin Avrupa başta olmak üzere dünyanın değişik yerlerinden kaynaklandığı görülmektedir. Milattan önce Avrupalı ve Afrikalıları ile Yahudi topluluklarının o dönemde Avrupa için ekonomik bir merkez olan Londra'da yaşadıkları, Romalıların bu şehir üzerindeki hâkimiyetlerini kaybettikten sonra Anglo, Briton, Belçikalı, Fransız ve Alman toplulukların nüfuslarının arttığı, 14. yüzyıldan sonra daha çok Flemenk ve Almanların Londra'da yoğun olarak yaşamaya başladığı, 17. yüzyıla doğru siyah ırk mensuplarının Londra'ya yerleşmeye başladıkları anlaşılmaktadır²⁶. Birleşik Krallık'ın özellikle 1940'lı yıllardan sonra da yoğun göç alan bir ülke olmaya devam ettiği görülmektedir. İngiltere ve Galler için 2012 yılı istatistikleri, bu ülkede doğmadan yaşayanların sayısının 7,5 milyon olduğunu, Londra'da yaşayan beyaz ırka mensup İngilizlerin azınlık duruma düştüğünü göstermektedir²⁷.

Coğrafi ve tarihsel konum nedeniyle karmaşık bir demografik yapıya sahip olan Birleşik Krallık'ta genellikle farklı grup ve topluluklara karşı hoşgörülü bir ortam olduğu ancak, azınlık gruplara karşı zamanla bazı önyargıların oluştuğu ve nefret suçlarının kaynağının da bu önyargılar olduğu görüşü ileri sürülmüştür²⁸. Ortaçağ boyunca Hristiyanlık eksenli birçok gelişme ve olayların yaşandığı İngiltere'de,

²³ Bkz. <http://www.brin.ac.uk/>, e.t.23.07.2014.

²⁴ Gerstenfeld, 2013, s.264 vd.

²⁵ Bkz. <http://www.oldbaileyonline.org/static/Population-history-of-london.jsp>, e.t.23.07.2014.

²⁶ Bkz. http://www2.warwick.ac.uk/fac/cross_fac/healthatwarwick/publications/occasional/ethnicprofile.pdf, e.t.19.07.2014.; Hall, 2013, s.29.

²⁷ Bkz. Hall, 2013, s.32.

²⁸ Bkz. Malcolm Sargeant, *Discrimination and the Law*, 2004, s.1 vd.

Yahudi topluluklarına ve Yahudiliğe karşı önyargı, düşmanlık ve bazı işkence olaylarının 12. yüzyıla kadar uzandığı görülmektedir²⁹. 16. yüzyıldan sonra kolonizm ile birlikte siyah ırk mensuplarının İngiltere'ye geldikleri ve bu nüfus hareketlerinin ülkede sosyal katmanlar arasında sorunlara neden olduğu anlaşılmaktadır. Bazı tarihsel kaynaklarda 18. yüzyılda İngiltere'ye gelen Yahudilerin İngiltere'de ekonomik olarak iş imkânlarını ele geçirmelerinin bazı huzursuzluklar doğurduğu, İrlanda bölgesinde yaşayan ve gelir düzeyi düşük olan nüfusun şehir merkezlerine gelerek dilencilik yaptıkları aktarılmaktadır³⁰.

Yukarıda kısaca açıklanan demografik yapının ve göçmenliğin, özellikle ırk temeline dayanan nefret suçlarının nedeni olduğu ileri sürülmektedir³¹. İngiltere'de ırk saiki ile işlenen suçlar tarihsel olarak uzun bir geçmişe sahip olsa da; bu suçların resmi anlamda problem olarak tanınması ve nefret suçları kapsamında ele alınması 1980'li yılların başına rastlamaktadır. İkinci dünya savaşı sonrası ile 1970'li yılların sonuna doğru özellikle siyah ırk mensupları ile Asya kıtasından gelen göçmenlere karşı İngiltere'de ırkçı yaklaşım ve önyargıların yüksek düzeye ulaştığı, bu grupların topluma entegrasyonunda çeşitli sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır³². Gerçekten yapılan bazı araştırmalar, 1939 ile 1964 yılları arasında ülkedeki siyah ırk mensuplarının sayısının 1 milyonu aştığını ortaya koymaktadır³³. 2000 yılından sonra da artışın devam ettiği, sadece İngiltere'de siyah ırk mensuplarının nüfusunun 1,3 milyonun üzerinde olduğu görülmektedir³⁴.

İngiltere'de nefret suçlarının sosyal ve politik gündeme gelmesine ve bu suçlar için yasal düzenleme yapılmasına neden olan olay, Londra'da 1993 yılında işlenen ve toplumda büyük infial oluşturan siyah ırka mensup genç bir kız olan Stephen Lawrence'in öldürülmesidir. Bu suç soruşturmasının uzun sürmesi ve faillerin uzun süre ce-

²⁹ Bkz. Hall, 2013, s.29-30.; Peter Ackyord, London, The Biography, 2001.

³⁰ Bkz. Hall, 2013, s.32.

³¹ Bkz. Rae Sibbitt, The Perpetrators of Racial Violence and Racial Harassment Home Office Research Study, 1997, s.101 vd.

³² Bkz. Hall, 2013, s.32.; Bowling Benjamin and Phillips Coretta, Racism, Crime and Justice, London Longman, 2002.

³³ Bkz. http://www2.warwick.ac.uk/fac/cross_fac/healththatwarwick/publications/occasional/ethnicprofile.pdf, e.t.19.07.2014.

³⁴ Bkz. <http://www.rense.com/general41/inc.htm>, e.t.19.07.2014.

zasız kalması ırkçılık ve ırk temeline dayanan nefret suçlarının uzun süre ülke gündeminde kalmasına neden olmuştur. Özellikle polis soruşturmasının yetersizliği halen tartışılmaya devam edilmektedir. Bu olay sadece ırk temeline dayanan suçların yanısıra diğer neden veya saiklerle işlenen nefret suçlarına ilişkin çalışmalar yapılmasına zemin hazırlamıştır³⁵.

İngiltere’de ırk nedeniyle Stephen Lawrence’in öldürülmesi sonrasında, bir çok suç nefret suçu olarak gündeme gelmiştir. 2003 yılında Cheshire’de Johnny Delaney’nin ve 2007 yılında Sophie Lancaster’in Lancashire’da öldürülmesi, 2005 yılında homoseksüel Jody Dubrowski’nin Londra’da öldürülmesi ve engellilere karşı işlenen daha bir çok suç nefret saiki işlenen ve kamuoyunda tepki ile karşılanan bu suçlara örnek olarak verilebilir³⁶.

3. İngiliz Hukukunda Nefret Suçlarına İlişkin Düzenlemeler

3.a. Ayrımcılık Yasağı

İngiliz hukukunda nefret suçlarının yasal çerçevesini açıklamak için genel olarak ayrımcılık yasağına ilişkin gelişmelere kısaca değinmekte yarar vardır. Belirtmek gerekir ki; İngiliz hukukunda ‘nefret’ saiki ile işlenen suçlar konusundaki yasal çalışmalar son dönemlerde gerçekleşmiş ise de, ayrımcılık ile ilgili düzenlemeler oldukça eskiye dayanmaktadır³⁷.

Birleşik Krallık’ta toplumsal alanda yaşanan ayrımcılığı önlemek için birçok yasa hazırlanmış ve uluslararası sözleşmelere imza atılmıştır³⁸. 1945 tarihli Birleşmiş Milletler Şartı (özellikle 1. maddesi), 1965 tarihli Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (özellikle 14. madde) ve 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (özellikle 7. madde) bu uluslararası sözleşmelerden en önemlileridir. Birçok hukuk sisteminde olduğu gibi Birleşik Krallık’ta uluslararası sözleşmeler doğrudan uygulanabilirlik niteliği taşımamaktadır ve bir yasa ile iç hukuka aktarıl-

³⁵ Bkz. Hall, 2013, s.35.

³⁶ Bkz. Hall, 2013, s.35.

³⁷ Sargeant, 2004, s. 2 vd.

³⁸ Bkz. Bamforth, Malik and O’Cinneide, 2008, s.413 vd.

maları gerekmektedir. Ülkede, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin iç hukuka aktarılmasını sağlayan 1998 tarihli İnsan Hakları Yasası (Human Rights Act), ayrımcılık alanında koruma sağlayan en önemli metinlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır³⁹. Avrupa Birliği üyesi olan İngiltere'de uluslararası sözleşmeler uygulamada her zaman yasaların yorumlanmasında önemli bir kaynaktır.

İngiliz hukukunda ayrımcılığı önlemek için uluslararası sözleşmeler dışında da birçok yasal düzenlemenin yapıldığı görülmektedir. Birleşik Krallık'ta yazılı bir anayasa mevcut olmadığı için ayrımcılık alanındaki hukuki düzenlemeler çoğunlukla yasalarla ve mahkeme içtihatları ile geliştirilmiş, ayrımcılık yasağına ilişkin ilk düzenlemeler ırkçılık konusunda ortaya çıkmıştır⁴⁰. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren ırkçılık ve dini ayrımcılığa yönelik düzenlemeler yasalarda yer almaya başlamış, ırkçılığa ve dini nefrete tahrik suç olarak düzenlenmiş, ırk ve din ayrımcılığından kaynaklanan şiddet eylemleri için ağır cezalar öngörülmüştür. İngiliz hukukunda ceza hukuku yaptırımları yanında özel hukuk alanında da ayrımcılığın önlemesi için birçok düzenleme yapılmıştır⁴¹. Burada yeri gelmişken belirtelim ki, politik nedenlerden dolayı ayrımcılık yasağı ile ilgili bir kısım düzenlemeler Kuzey İrlanda'yı kapsamamıştır⁴².

Ayrımcılığın önlenmesi için 1965, 1968 ve 1976 tarihli ırkçılık Yasaları (Race Relations Act) etnisite, renk, ırk, köken ve vatandaşlık temelinde istihdam, mal ve hizmetlere erişim, eğitim, barınma ve kamusal işlevlerin yerine getirilmesinde doğrudan ve dolaylı ayrımcılığı yasaklamaktadır⁴³. Bu alandaki bir başka düzenleme 1991 tarihli Ceza Adalet Yasasının (Criminal Justice Act) 95. bölümünde yer almaktadır. Bu bölümde ırk ve cinsiyet ile diğer nedenlerden kaynaklanan ayrımcılığın önlenmesi için kurumlara bazı görevler verilmektedir. Yine 1995 tarihli Engelliler Ayrımcılık Yasası (Disability Discrimination Act) engellilik temelinde istihdam, mal ve hizmetlere erişim, eğitim, barınma ve

³⁹ Bkz. Hoffman David and Rowe John, *Human Rights in the UK: an Introduction to the Human Rights Act 1998*, Pearson, 2013.; Lisa Firth, *Protecting Human Rights*, Cambridge, Independence Educational Publishers, 2012.

⁴⁰ Bamforth, Malik and O'Cinneide, 2008, s.415.

⁴¹ Sargeant, 2004, s.108 ile 141 vd.

⁴² Kuzey İrlanda için bkz. Bamforth, Malik and O'Cinneide, 2008, s.427.

⁴³ Sargeant, 2004, s.73 vd.

kamu hizmetlerinin verilmesinde ayrımcılığı yasaklamaktadır⁴⁴. Son olarak 2006 tarihli Eşitlik Yasası (Equality Act) ile dini inanç nedeniyle eğitim, barınma ve kamusal hizmetlerin verilmesinde ayrımcılığa karşı koruma sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir.

3.b. Yasal Düzenlemeler

İngiliz hukukunda birçok yasa ve uluslararası sözleşmede ayrımcılık ve nefret suçlarına ilişkin hükümler bulunmasına rağmen bu metinlerde özel bir ‘nefret suçu’ veya ‘nefret suçları’ kategorisi bulunmamaktadır. İngiliz hukukunda nefret suçları, zamana ve ihtiyaçlara göre çeşitli ceza yasalarında düzenlenmiş, yöntem olarak belirtilen saiklerin ağırlaştırıcı neden olarak öngörülmesi şeklinde bir sistem tercih edilmiştir⁴⁵. Yani bu suçlar genellikle bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmemiş, normal suçların nefret saikleri ile işlenmesi halinde verilecek cezaların artırılması benimsenmiştir. İngiliz hukukunda nefret suçları ile ilgili düzenlemeler zamanla oluşturulduğundan oldukça karmaşık bir yapıya sahiptir⁴⁶.

Yukarıda belirtildiği üzere, nefret suçuna ilişkin ilk özel düzenleme ihtiyacının, İngiltere’de 1993 yılında işlenen ve kamuoyunda infiale neden olan Stephen Lawrence’in öldürülmesi olayı ile gündeme geldiği anlaşılmaktadır⁴⁷. Bu suç nedeniyle kamuoyunda oluşan infial ve sonrasında meydana gelen tartışmalar sonucunda İngiliz hükümeti bir yandan bu suçla ilgili soruşturmayı yürütürken diğer yandan ırkçılıkla mücadelede yasal düzenleme yapılması için çalışma başlatmıştır. Yapılan çalışmaların tamamlanmasının ardından 1998 yılında Suç ve Düzensizlik Yasasının (Crime and Disorder Act) ırk ve dini inanç nedeniyle işlenen suçlar ve bunlara ilişkin cezaları düzenleyen ‘Ceza hukuku’ başlıklı 2.bölümünde yer alan 28-32. paragrafları yürürlüğe girmiştir⁴⁸. Bu düzenlemelerin temel amacı; ırk nedeniyle işlenen suç-

⁴⁴ Sargeant, 2004, s.130 vd.

⁴⁵ Bkz. Hall, 2013, s.36.

⁴⁶ Bkz. Hate Crime: The Case for Extending the Existing Offences, Law Commission, History of Hate Crime Legislation, Paper No. 213, 2013, p.2 vd., file:///C:/Users/sony/Desktop/cp213_hate_crime_appendix-b%20(1).pdf, e.t.21.07.2014.

⁴⁷ Bkz. Bamforth, Malik and O’Cinneide, 2008, s.487.

⁴⁸ Yasa metni için bkz. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/37/contents>, e.t.21.07.2014.

ları önlemek, sosyal barışı korumak ve ceza adalet sisteminde nefret suçlarına karşı etkili bir hukuksal mekanizma oluşturmaktır⁴⁹.1998 tarihli Yasa, 'nefret saiki suçları' ifadesinin yasalaştığı ilk yasal metin olmasına karşın, 1965 ve 1976 tarihlerinde değiştirilen Irkçılık Yasası (Race Relations Act), 1986 tarihli Kamu Düzeni Yasası (Public Order Act) ve 1999 tarihinde değiştirilen 1991 tarihli Futbol Yasasının⁵⁰ (Football Act) da 'ırka dayalı nefret' eylemlerini yasaklayan hükümlerinin olduğunu belirtmek gerekir.

1998 tarihli Suç ve Düzensizlik Yasasının 28 ilâ 32. paragraflarında, kasten yaralama, taciz, tehdit ve mala zarar verme gibi suçların mağdurun sahip olduğu ırka dayanan nefret saiki veya önyargı nedeniyle işlenmiş olması halinde, suçun failine uygulanacak olan cezanın her bir suçun niteliği ile orantılı olarak belirli miktarlarda ağırlaştırılacağı hükme bağlanmıştır. Yasa, 1986 tarihli Kamu Düzeni Yasasının (Public Order Act) 4, 4A ve 5. bölümlerinde düzenlenen korkutma ve şiddete tahrik, huzur ve sukunu bozma gibi bazı eylemleri, 1861 tarihli Kişilere Karşı İşlenen Suçlar Yasasının (Offences Against the Person Act) 20. ve 47. bölümlerinde düzenlenen ağır ve nitelikli yaralama eylemlerini, 1971 tarihli Mala Zarar Verme Yasasının (Criminal Damage Act) 1. bölümünde düzenlenen mala zarar verme eylemlerini, 1997 tarihli Tacizden Koruma Yasasının (Protection from Harassment Act) 2. ve 4. bölümlerinde düzenlenen kişilerde korku ve şiddete neden olma ve taciz suçlarını kapsamına almaktadır⁵¹.

1998 tarihli Suç ve Düzensizlik Yasası, 2001 yılında yürürlüğe giren Anti-terörizm, Suç ve Güvenlik Yasası (Anti-terrorism, Crime and Security Act of 2001) ile değiştirilmiş, nefret suçlarının kapsamı din ve dini inanç saiki ile işlenen suçları içine alacak şekilde genişletilmiştir⁵². Böylece ırkçılık yanında, suçun, mağdurun tabi olduğu dini inanç nedeniyle işlenmesi de belirtilen suçlar için cezayı ağırlaştıran bir nitelikli hal olarak kabul edilmiştir⁵³.

⁴⁹ Bkz. Gerstenfeld, 2013, s.268.; Bamforth, Malik and O'Cinneide, 2008, s.491.

⁵⁰ 1991 tarihli Futbol Yasası holiganizmi yasaklamayı amaçlamakta ve ırkçı davranışları suç saymaktadır. Bkz. Gerstenfeld, 2013, s.267.

⁵¹ Bkz. Bamforth, Malik and O'Cinneide, 2008, s.493 vd.; Law Commission, History of Hate Crime Legislation, 2013, p.1 vd.

⁵² Bkz. Law Commission, History of Hate Crime Legislation, 2013, p.10.

⁵³ Bkz. Hannah Mason-Bish, "Future Challenges for Hate Crime Policy", In

Burada kısaca daha sonra değişikliğe uğramış olan 1998 tarihli Suç ve Düzensizlik Yasasının 82. bölümüne ayrıca değinmek gerekir. Bu bölüme göre; yasada yazılı olmasa bile herhangi bir suç eğer mağdurun sahip olduğu ırk nedeniyle işlenirse, mahkeme bu suç için temel cezayı belirlerken cezada ağırlaştırma yapabilecektir. Bu hüküm 2000 yılında yürürlükten kaldırılmış ise de, 2000 tarihli Ceza Mahkemelerinin Yetkileri Yasası (Powers of Criminal Courts of Act) ile tekrar yürürlüğe konulmuştur. Böylece İngiliz hukukunda ırk veya din saikiyle işlenen bütün suçlar için temel cezanın ağırlaştırılarak belirlenmesi konusunda mahkemelere yetki verilmiştir⁵⁴. İngiltere’de yapılan bazı araştırmalar 1998 tarihli Suç ve Düzensizlik Yasasının uygulanması ile birlikte ırk saikiyle işlenen suç oranında ciddi bir azalma yaşandığını göstermiştir⁵⁵.

İngiliz Hukukunda nefret suçlarının kapsamını genişleten diğer bir yasal düzenleme, 2003 tarihli Ceza Adaleti Yasasıdır⁵⁶(Criminal Justice Act). Bu yasa, İngiliz hukukunda suç ve suçluluğu azaltmak amacıyla kabul edilmiş, ceza adalet sisteminde usul kuralları, infaz, gençlik suçları ve cezalandırmaya yönelik önemli değişiklikler getirmiştir⁵⁷.

2003 tarihli Ceza Adaleti Yasasının ‘Cezalandırma’ başlıklı 12. bölümünde yer alan 145. madde ırk ve dini inanç saiki ile işlenen suçlarda cezaların ağırlaştırılmasını düzenlemektedir. Bu hüküm, 1998 tarihli Suç ve Düzensizlik Yasasının 29 ila 32. bölümlerinde düzenlenen yaralama, mala zarar verme, taciz ve kamu düzenini bozan suçlarla sınırlı olmamak üzere genel olarak ırk ve dini inanç saiki işlenen suçlara ilişkin cezaların ağırlaştırılması konusunda mahkemelere yetki vermektedir⁵⁸. Yasa, cezaların ağırlaştırılması konusunda bazı suçları spesifik olarak saymaktan vazgeçmekle, nefret suçları ile mücadelede

Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.59.

⁵⁴ Bkz. Hall, 2013, s.37.

⁵⁵ Bkz. David Gadd, “Racial Aggravation or Aggravating Racism: Overcoming the Disjunction between Legal and Subjective Realities”, In Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.211.

⁵⁶ Yasa metni için bkz. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/contents>.

⁵⁷ Bkz. Julen Aguado Carreno, Crime and Punishment in the UK, 2007, http://www.indret.com/pdf/401_en.pdf, e.t.21.07.2014.

⁵⁸ Law Commission, History of Hate Crime Legislation, 2013, p.2.

önemli bir gelişme sağlamıştır. Bu yasanın aynı bölümdeki 146. maddesi ise, işlenen suçların cinsel yönelim ve engellilikten kaynaklanan düşmanca bir his ile işlenmesi halinde cezanın ağırlaştırılacağını hükme bağlamaktadır. Yasa, engelliliğin tam veya kısmi olması arasında fark gözetmediği gibi, mağdurun cinsel yöneliminin farklı olduğu veya engelli olduğunu farzederek bu kasıt altında suç işlemiş olan failin de daha ağır ceza ile cezalandırılmasını hükme bağlamaktadır.

İngiliz Hukukunda nefret suçları ile ilgili bir diğer yasa 2008 tarihli Irksal ve Dinsel Nefret Yasasıdır(Racial and Religious Hatred Act)⁵⁹. Bu yasa 1986 tarihli Kamu Düzeni Yasasını değiştirmiş, dini inanç temeline dayanan eylemler için yeni bir düzenlemeye gitmiştir. Özellikle Müslüman ve Hristiyanların dini grup, Yahudi ve Sihlerin ise ırk olduğu şeklindeki tespitler içeren mahkeme kararlarının göz önün alındığı bu yasayla inanmama özgürlüğünü de kapsayacak şekilde yeni bir düzenleme getirilmiştir. 2008 tarihli Ceza Adaleti ve Göç Yasası (Criminal Justice and Immigration Act) ile de, 1986 tarihli Kamu Düzeni Yasasında değişikliğe gidilerek, cinsel yönelim ve tercihleri nedeniyle belirli bir gruba yönelik tehdit amacıyla kullanılan söz ve davranışlar suç olarak düzenlenmiştir. Bunlara ek olarak 2012 tarihli Hukuki Yardım, Suçluların Cezalandırılması Yasası (Legal Aid, Sentencing and Punishment of Offenders Act) 2003 tarihli Ceza Adaleti Yasasını değiştirmiş, cinsiyet değişikliği ve engellilik nedeniyle işlenen cinayet suçlarındaki temel cezanın alt sınırı 30 yıla çıkarılmıştır.

İskoçya hukukunda nefret suçları ile ilgili düzenlemelere bakıldığında; belirtilen suçların ilk olarak ırk, dini inanç ve mezhep saiki⁶⁰ ile işlenmesi halinde, bu durumun bir ağırlaştırıcı neden olarak belirlendiği görülmektedir⁶¹. Irk nedeniyle işlenen nefret suçları, 1995 tarihli İskoçya Ceza Yasasının (Criminal Law Act 1995) 50A ve 1998 tarihli Kamu Düzeni Yasasının (Crime and Disorder Act) 18, 19 ve 23(1) a bölümünde düzenlenmiştir. Din saiki ile işlenen suçların 2003 tarihli Ceza Adalet Yasasının (Criminal Justice Act) 74. bölümünde, engellilik

⁵⁹ Yasa metni için bkz. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/1/contents>, e.t.23.07.2014.

⁶⁰ Bkz. Mason-Bish, 2010, s.59.

⁶¹ Bkz. http://www.legislation.gov.uk/asp/2009/8/pdfs/asp_20090008_en.pdf, e.t.23.07.2014.

nedeniyle işlenen suçların 2009 tarihli Suçlar Yasasının (Offences Act) 1. bölümünde, cinsel yönelim saiki ile işlenen suçların ise bu yasanın 2. bölümünde yaptırım altına alındığı anlaşılmaktadır⁶². Benzer şekilde Kuzey İrlanda da, 2004 yılında kabul edilen Kuzey İrlanda Ceza Adalet Yasası (Criminal Justice Northern Ireland Order) ile yeni bir nefret suçu yada suçları kategorisi oluşturulmak yerine; ırk, dini inanç, cinsel yönelim veya engellilik gibi nedenlerin cezanın belirlenmesinde ve ağırlaştırılmasında bir unsur olarak göz önüne alınmasına karar verilmiştir⁶³.

Yukarıda açıklanmaya çalışılan yasal hükümler İngiliz hukukunda nefret suçları ile mücadele konusundaki temel düzenlemelerdir. Bu hükümler zaman zaman eleştirilmekte ve nefret suçları ile daha etkin mücadele için bazı reformlar yapılması gerektiği İngiliz kamuoyunda sıklıkla dile getirilmektedir. Son olarak 2012 yılı Aralık ayında, İngiliz hükümeti Hukuk Komisyonuna (Law Commission) ırk ve dini inanç nedeniyle işlenen nefret suçlarının engellilik, cinsel yönelim ve cinsel kimlik suçlarını da içine alacak şekilde genişletilmesi için bir çalışma başlatılması girişiminde bulunmuştur. Bu çalışma nefret suçlarına ilişkin yukarıda belirtilen içeren beş temel nedenin yasalarda hangi şartlarda ve nasıl değiştirilmesi gerektiğine ilişkin reformu da kapsamına almakta olup, çalışma 2014 yılı itibarıyla devam etmekte ve raporlama aşaması beklenilmektedir⁶⁴.

4. İngiliz Hukukunda Nefret Suçlarının Takibi

Bütün diğer hukuk sistemlerinde olduğu gibi İngiliz hukukunda nefret suçları, yasalaştırma anlamında yeni bir hukuki ve sosyal problem olarak ortaya çıkmış olsa da kökleri oldukça eskiye dayanmaktadır. Ülkede ırk, etnisite, din, dini inanç, cinsel yönelim ve tercihler, engellilik, cinsiyet, yaş gibi birçok nedenle işlendiği anlaşılan bu suçların önlenmesi ve mağdurların korunmasına yönelik çalışmaların devam ettiği anlaşılmaktadır⁶⁵.

⁶² Bkz. http://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/documents/research/research38_so_hatecrime.pdf, e.t.23.07.2014.

⁶³ Bkz. Hall, 2013, s.38.;

⁶⁴ Bkz. Hall, 2013, s.38.

⁶⁵ Bkz. Derek McGhee , "From Hate to Prevent: Community Safety and Counter-

İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda için yayınlanan istatistiklere göre; 2011-2012 yıllarında polis kayıtlarına toplam 43.748 adet nefret suçunun yansıdığı anlaşılmaktadır⁶⁶. Bu sayı, ülkede işlenen suçların toplamının %1 lik kısmını oluşturmaktadır. Bu suçların % 82'lik oranının ırk, %11'nin cinsel yönelim ve cinsel kimlik (lezbiyen, eşcinsel, biseksüel ve transeksüel), %4'ünün din ve dini inanç, yaklaşık %4'lük bir oranın ise engellilik nedeniyle işlendiği kayıt altına alınmıştır⁶⁷. Benzer şekilde, İngiltere'de 2012-2013 yıllarında işlenen nefret suçlarının toplamının 41.204 adet olduğu ve bu suçların büyük bir kısmının (% 83,1) ırk nedeniyle işlendiği görülmektedir⁶⁸. Bu konuda düzenlenen bir raporda; İskoçya'da 2012 ve 2013 yıllarında işlenen nefret suçlarından en yüksek oranın % 68,4'lik oranının ırk(4012 adet), %12,4'nün (729 adet) cinsel yönelim ve cinsel kimlik (lezbiyen, eşcinsel, biseksüel ve transeksüel), %11,7'sinin (687 adet) din ve dini inanç, yaklaşık %2,4'lük bir oranın (138 adet) ise engellilik nedeniyle işlendiği anlaşılmaktadır⁶⁹. Bir başka rapor⁷⁰, 2012 ve 2013 yıllarında bu suçlar nedeniyle mahkûm olan faillerin %83,3'ünün erkek, %71,6'sının beyaz ırka mensup İngiliz, %57,7'lik oranın 25-59 yaşında, %27'sinin 18-24 yaşında olduğunu göstermektedir⁷¹.

İngiliz hukukunda genel olarak, işlenen nefret suçlarına ilişkin istatistiklerle ilgili iki resmi temel kaynak bulunmaktadır. Bunlardan birincisi polis kayıtları, ikincisi ise bazı kurumlar (British Crime Survey ve Crime Survey for England and Wales) tarafından yayınlanan raporlardır. Bu raporlar genellikle yıllık olarak yayınlanmakta ve raporlara internet aracılığı ile ulaşılabilmektedir⁷². Raporlama çalışmaları

Terrorism", In Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.169-193.

⁶⁶ Bkz. Hate Crime: The Case for Extending the Existing Offences, Law Commission, Consultation Paper No. 213, 2013, p.6, http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/cp213_hate_crime_amended.pdf, e.t.24.07.2014.

⁶⁷ Law Commission, Consultation Paper, 2013, p.6.

⁶⁸ Bkz. http://report-it.org.uk/files/acpo_recorded_hate_crimes_2012-13_as_posted.pdf, e.t.24.07.2014.

⁶⁹ Bkz. http://www.copfs.gov.uk/images/Documents/Equality_Diversity/Hate%20Crime%20in%20Scotland%202012-13.pdf, e.t.24.07.2014.

⁷⁰ Bkz. http://www.cps.gov.uk/publications/docs/cps_hate_crime_report_2013.pdf, e.t.24.07.2014.

⁷¹ Bkz. Hate Crime and Crimes against Older People Report, 2012-2013, http://www.cps.gov.uk/publications/docs/cps_hate_crime_report_2013.pdf, e.t.24.07.2014.

⁷² Bkz. <https://www.gov.uk/government/collections/crime-statistics>, e.t.22.07.2014.

rında polis kayıtları yanında mağdurlar ile yüzyüze yapılan anketler aracılığı ile veri toplanmakta ve değerlendirme yapılmaktadır. Nefret suçlarının takibi, etkin soruşturma yapılması, kamuoyunun bilgilendirilmesi ve desteğinin alınması ve bu suçların işlenmesinin önlemesi için raporlama, istatistiki değerlendirme ve bunlardan sonuç çıkarmanın çok önemli bir araç olduğu bu alanda uzmanlaşan hukukçular tarafından sıklıkla getirilmektedir⁷³.

İngiliz hukukunda nefret suçlarının takibi ve önlenmesinde önemli olan bir diğer husus, eğitim sisteminde, medyada ve özellikle internet ortamında yapılan çalışmalar ve yayınlardır. Bu suçlar konusunda kamuoyunda duyarlılığı artırmak, özellikle çocukları genç yaşta bu suçlara karşı bilgilendirmek, genel olarak halk kitlelerinin ve özel olarak hukuk uygulayıcılarının bu suçlara karşı duyarlı olmalarını sağlamak bu yayın ve faaliyetlerin genel amaçları arasındadır. Ancak İngiltere’de yazılı ve görsel basında zaman zaman özellikle dini inanç grupları, göçmenler ve sığınmacılar ile engelliler hakkında olumsuz yayınların yapıldığı, yapılan bu yayın ve yorumların bu suçlarla mücadelede olumsuz bir etkiye sahip olduğu dile getirilmiştir⁷⁴. Bu kapsamda tartışılan konulardan birisi ‘cyberhate’ olarak adlandırılan ve internet ortamında işlenen nefret suçlarıdır⁷⁵. Son yirmi yıldır birçok ülkede olduğu gibi İngiltere’de de internet aracılığı ile nefret ve önyargı içeren mesajların hızla yayıldığı görülmektedir. Bu olumsuz mesajlar doğrudan veya dolaylı olarak hem nefret suçluları üzerinde hem de mağdurlar üzerinde etkili olabilmektedir. Bu olumsuz tablonun önlenmesi kapsamında, İngiltere’de bulunan İngiliz İnsan Hakları Ensti-

⁷³ Bkz. Hall, 2013, s.144 vd.; Kris Christmann and Kevin Wong, “Hate Crime Victims and Hate Crime Reporting: Some Impertinent Questions”, In Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.194-208.; Bamforth, Malik and O’Cinneide, 2008, s.489.

⁷⁴ Hall bu konuda önemli gördüğü bazı yayınları örnek olarak göstermektedir. Bkz. Hall, 2013, s.158 vd.

⁷⁵ Bkz. Hall, 2013, s.205 vd.; Kim Stevenson, Candida Harris, and Judith Rowbotham, “Truth, Law and Hate in the Virtual Marketplace of Ideas: Perspectives on the Regulation of Internet Content”, Information & Communications Technology Law, Vol. 2, Issue 18, s.155-184.; Christopher Wolf, “Hate on the Internet Leads to Hate Crime: What Is Society’s Best Response” In Hate Crimes: Responding to Hate Crime, Volume 5, Ed. Barbara Perry and Frederick Lawrence, Greenwood Publishing Group, 2009, s.213-224.

tüsü (British Institute of Human Right) özellikle internet ortamındaki nefret söylemleri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmakta, eğitim programları ve konferanslar düzenlemektedir⁷⁶.

Birleşik Krallık'ta ayrımcılığı ve nefret suçlarını önlemek amacı ile değişik tarihlerde çeşitli komisyonlar kurulduğu görülmektedir. Bunlar 1977 yılında kurulan Irk Eşitliği Komisyonu (Commission for Racial Equality), 1999 yılında kurulan Engelli Hakları Komisyonu (The Disability Rights Commission) ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı üzerine çalışan 1975 yılında kurulan Eşit Fırsatlar Komisyonudur (The Equal Opportunities Commission). Komisyonların yargısal konularda mağdurlara destek sunma, eğitim faaliyetlerinde bulunma ve ayrımcılık konusunda araştırmalar yapmak yetkileri bulunmaktadır. Bu komisyonlar 2006 yılında Eşitlik ve İnsan Hakları Komisyonu (The Commission for Equality and Human Rights) adı altında birleştirilmiş, yeni kurulan bu komisyon 2007 yılında faaliyetlerine başlamıştır⁷⁷. Kuzey İrlanda'da da Kuzey İrlanda Eşitlik Komisyonunun (Equality Commission for Northern Ireland) benzer şekilde çalışmalarda bulunduğu görülmektedir⁷⁸.

Son olarak 2012 yılında İngiliz hükümeti nefret suçları ile ilgili bir hareket planı hazırlamıştır⁷⁹. Bu plan ceza adalet sisteminde; nefret suçlarının önlenmesi, bu suçlarla ilgili raporlamanın artırılması, mağdurların desteklenmesi ve bu suçlarla etkin mücadele şeklinde özetlenebilecek üç temel üzerine kurulmuştur. Suçların önlenmesi alanında; eğitim çalışmaları yapılması, dini inanç grupları ile iletişime geçilmesi, internet ile ilgili çalışmalar yapılması gibi çeşitli hususlar bulunmaktadır. Raporlama ve mağdurların desteklenmesi konusunda daha çok veri toplama, riskli grupların belirlenmesi, belirli organizasyonlara para yardımı yapılması ve benzer konularda stratejiler geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Son olarak bu suçlarla etkin mücadele başlıklı alanda; nefret suçlarına ilişkin rehberler hazırlanması, polis eğitimlerinin ve rollerinin gözden geçirilmesi, yasal değişikliklerin

⁷⁶ Bkz. <http://www.bihhr.org.uk/>, e.t.23.07.2014.

⁷⁷ Bkz. <http://www.equalityhumanrights.com/>, e.t.23.07.2014.

⁷⁸ Bkz. <http://www.equalityni.org/Home>, e.t.23.07.2014.

⁷⁹ Bkz. Hall, 2013, s.144.

yeniden ele alınması, hapishanelerde ve uzlaştırma bürolarında suçluların rehabilitasyonu gibi on dört temel konuda çalışmalar yapılması planlanmaktadır.

5. Uzlaştırma ve Onarıcı Adalet Uygulamaları ile Rehabilitasyon Tedbirleri

Nefret suçları ile ilgili bir diğer önemli konu, bu suçların faillerine verilen cezaların infazı, hükümlülerin rehabilitasyonu ve bu suçlarla ilgili uzlaştırma ve onarıcı adalet uygulamalarıdır. Bu hususlar faillerin ıslahını ve mağdurların tatminini sağlamak, bozulan toplumsal barışı onarmak ve sonuç olarak nefret suçlarının işlenmesinin önlenmesi noktasında önem taşımaktadır.

İngiliz hukukunda genel olarak nefret saiki ile işlenen suçlara ağır cezalar uygulanması ilkesi bu suçların önlenmesi ve cezalandırmanın caydırıcı etkisini göstermesi açısından önemli görülmektedir. Ancak birçok ülkede olduğu gibi, mağdurların zararlarının telafi edilmesi ve suçluların ıslahı konusundaki genel düşünceler ile hapishanelerdeki suçlu sayısının yoğunluğundan ve buralarda nefret suçluları arasında din, ırk ve etnisite temelinde tekrar bir dayanışma ve gruplaşmanın oluşmasından kaynaklanan sorunların azaltılması yönündeki öneriler, bu suçlarla etkin mücadelede rehabilitasyon ve onarıcı adalet uygulamalarını gündeme getirmiştir⁸⁰.

Birleşik Krallık'ta son zamanlarda nefret suçunu işleyen failer ile mağdurların uzlaştırılması ve onarıcı adalet uygulamalarında artış gözlenmektedir. Bu yöntem ile fail ve mağdur biraraya getirilmekte, mağdur suç nedeniyle yaşadığı mağduriyeti ve suçun yaşamında oluşturduğu etkiyi faile aktarabilmekte ve faile sorular sorabilmektedir. Benzer şekilde fail mağdura suç teşkil eden davranışını ve nedenlerini anlatabilmekte ve en önemlisi mağdurdan özür dileme imkânına sahip olmaktadır. Bazı hukukçular bu olumlu yanları nedeniyle nefret suçlarıyla mücadelede uygulanacak en iyi yöntemin mağdur-fail uzlaşması

⁸⁰ İngiltere'de nefret suçlularına uygulanacak rehabilitasyon hakkında bkz. Paul Iganski and David Smith, *Rehabilitation of Hate Crime Offenders*, Research Report, Spring 2011.; Gerstenfeld, 2013, s.214 vd.

olduğunu ileri sürmektedirler⁸¹. Bu görüş; failin mağdur ile yüzleşerek suç nedeniyle oluşan zararı ve eyleminin sonuçlarını anlayabileceğini, zihnindeki önyargı ve kalıpları yıkarak zihinsel altyapısını yeniden oluşturabileceğini, mağdur ile uzlaşma ortamının duygusal olarak hem fail hem de mağdur üzerinde olumlu bir etki oluşturacağını, ayrıca uzlaşma sürecinin nefret suçlarının raporlanmasına ve anlaşılmasına katkı sunacağını ileri sürmektedir⁸². Ayrıca onarıcı adalet uygulamalarının faildeki korku, şiddet ve nefreti azaltarak, bu suçlarla mücadelede yararlı olabileceği değerlendirilmektedir⁸³.

İleri sürülen bu olumlu görüşlere karşın, uzlaşma ve onarıcı adalet uygulamalarının bu suçlar için uygulanmalarının ciddi zorluklar oluşturabileceği de ifade edilmektedir⁸⁴. Öncelikle bazı faillerin ve özellikle mağdurların bu uygulamalara katılmada istekli olmayabilecekleri, faildeki nefret, önyargı veya düşmanlık his veya saiklerinin ortadan kaldırılmasının her zaman iddia edildiği gibi kolay olmayabileceği belirtilmektedir. Ayrıca kasten adam öldürme gibi ağır eylem biçimlerinde, bu uygulamaların kapsamının nasıl olacağı, kimlerin uzlaştırma sürecine katılacağı ve hangi ölçüde uzlaşma yapılabileceği, mağdur yakınlarının fail ile bir araya getirilmesinin yararlı olmayabileceği yönünde çeşitli endişeler dile getirilmektedir⁸⁵.

İngiliz hukukunda uzlaştırma ve onarıcı adalet uygulamaları dışında nefret suçlularının rehabilitasyonu konusunda da önemli çalışmalar yapılmaktadır. Ancak uzlaştırma ve onarıcı adalet uygulamalarında olduğu gibi bu alanda da bazı zorlukların yaşandığı görülmektedir. Öncelikle bu suçların neden ve saikine bağlı olarak faildeki

⁸¹ Bkz. Alyssa Shenk , “Victim-Offender Mediation: The Rod to Repairing Hate”, Ohio State Journal on Dispute Resolution, Vol. 17, 2001, s.185-217.; Gerstenfeld, 2013, s.235 vd.

⁸² Shenk, 2001, s.185 vd.; Gerstenfeld, 2013, s.235 vd.

⁸³ Bkz. Mark Austin Walters and Carolyn Hoyle, “Healing Harms and Engendering Tolerance: the Promise of Restorative Justice for Hate Crime”, In Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.228-245.; Mark Austin Walters and Carolyn Hoyle, “Exploring the Everyday World of Hate Victimization through Community Mediation”, International Review of Victimology, Vol. 18, No. 1, 2012, s.7-24.

⁸⁴ Bkz. Ellen Lemley, “Designing Restorative Justice Policy: An Analytical Perspective”, Criminal Justice Policy Review, Vol. 12, No. 1, March 2001, s.43-65.; Hall, 2013, s.154.

⁸⁵ Gerstenfeld, 2013, s.236.

psikolojik durum her olayda kendine özgü bir değişkenlik göstermekte⁸⁶ ve belirtilen suçların nedeni veya saiki olan nefret, önyargı veya düşmanlık hislerinin derecesi her fail için farklı olabilmektedir. Bu durum failin cezai sorumluluğunun yanısıra, uygulanacak rehabilitasyon tedbirlerinin belirlenmesinde de önemli bir yere sahiptir⁸⁷. Bu nedenle bu suçların faillerine diğer suçlular için uygulanan rehabilitasyon tedbirlerinden farklı tedbirlerin uygulanması gerektiği ve faillere suça neden olan ön yargılarını azaltmaya yönelik tedbirler uygulanması gerektiği dile getirilmektedir⁸⁸. Bu kapsamda, belirtilen faillere öfke kontrolü programları ve önyargıların azaltılması için eğitim programları uygulanması gibi bazı tedbirlerin yararlı olacağı ifade edilmektedir⁸⁹. Diğer bazı ülkelerde de nefret suçlularına farklı rehabilitasyon tedbirleri uygulanmakta, örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde bir çok danışmanlık tedbiri yargıçların bu konudaki inisiyatifine bırakılmakta ve daha çok çocuk suçlular için kullanılmaktadır. İngiltere’de ise yetişkinler de dâhil olmak üzere çocuk suçluları için birçok danışmanlık, eğitim ve tedavi programları uygulandığı görülmektedir. İngiliz hukukunda yapılan bazı araştırmalar başta çocuk ve genç suçlular olmak üzere bu tür tedbirlerin failin önyargılarının azaltılmasında faydalı olduğunu göstermektedir⁹⁰.

Sonuç

Nefret suçları bir kişiye veya gruba karşı ait olduğu ırk, etnisite, din, cinsiyet ve cinsel yönelim gibi çeşitli saik ve nedenlerden ötürü işlenen ve genellikle şiddet içeren suçlar olarak tanımlanmaktadır. Uzun bir geçmişe sahip olmakla birlikte, nefret suçu kavramının yaklaşık yarım yüzyıl önce ortaya çıktığı ve birçok ülkede bu suçlarla mücadele

⁸⁶ Bkz. Jack McDevitt, Jack Levin, Jim Nolan and Susan Bennett, “Hate Crime Offenders”, In *Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions*, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.124-145.

⁸⁷ Bkz. Jack McDevitt, Jack Levin and Susan Bennett, “Hate Crime Offenders: An Expanded Typology”, *Journal of Social Issues*, Vol. 58, Issue 2, Summer 2002, s. 303-317.

⁸⁸ Bkz. Hall, 2013, s.149.

⁸⁹ Hall, 2013, s.152.; . Iganski and Smith, 2011, s.49.

⁹⁰ Bkz. Julia Palmer and David Smith, “Promoting Human Dignity: an Evaluation of a Programme for Racially Motivated Offenders”, *Probation Journal*, Vol. 57, No. 4, December 2010, s.368-382.; Gerstenfeld, 2013, s.236.

için yasalaştırma faaliyetlerinin devam ettiği görülmektedir. Bu suçlara ilişkin ilk düzenlemelerin ırk, etnisite ve din temelinde 1980'lerde A.B.D.'de kabul edildiği, zamanla Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok ülkeye yayıldığı anlaşılmaktadır. Zaman içinde nefret suçlarının kapsamının cinsel yönelim, engellilik, cinsiyet ve yaş gibi nedenleri kapsayacak şekilde genişlediği görülmektedir.

İngiliz hukukunda da tarihsel gelişime bağlı olarak nefret suçlarının zaman zaman kamuoyunun gündemine geldiği ve bu suçlara ilişkin çeşitli düzenlemeler yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu alandaki ilk özel düzenleme ihtiyacının, İngiltere'de 1993 yılında gerçekleşen ve kamuoyunda infiale neden olan Stephen Lawrence cinayeti ile gündeme geldiği, yapılan çalışmaların ardından ilk olarak 1998 tarihli Suç ve Düzensizlik Yasası (Crime and Disorder Act) ile ırk nedeniyle işlenen suçların cezalarının ağırlaştırıldığı, bu yasanın daha sonra değiştirilerek nefret suçlarının kapsamının din ve dini inanç saiki ile işlenen suçları içine alacak şekilde genişletildiği ve 2003 tarihli Ceza Adaleti Yasası (Criminal Justice Act) ile cinsel yönelim ve engelliliğin de bu kapsama alındığı görülmektedir. Son olarak, 2008 tarihli Irksal ve Dinsel Nefret Yasası (Racial and Religious Hatred Act) ile inanma özgürlüğünü de kapsayacak şekilde ırk ve dini inanç nedeniyle işlenen suçlar ve cezalarının yeniden düzenlendiği anlaşılmaktadır. Yapılan araştırmalar Birleşik Krallık'ta nefret suçlarının en fazla ırk saikiyle işlendiğini ortaya koymakla birlikte; cinsel yönelim, dini inanç ve engelliliğin de bu suçların işlenmesinde önemli nedenler arasında yer aldığı görülmektedir. Bu gelişmelere rağmen İngiliz hukukunda nefret suçlarına ilişkin düzenlemelerin zaman zaman eleştirildiği, bu suçlar ile daha etkin mücadele için bazı reform çalışmaları yapılması gerektiğinin kamuoyunda sıklıkla dile getirildiği ve bu kapsamda son olarak 2012 yılında başlatılan reform çalışmalarının devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Nefret suçlarının ülkemizde de zaman zaman kamuoyunun gündemine geldiği ve bu suçlara ilişkin mevzuat ile özellikle uygulamadaki sorunların tartışma konusu olduğu görülmektedir. Bu sorunlar üyesi olmak istediğimiz Avrupa Birliği tarafından hazırlanan raporlarda da eleştiri konusu yapılmakta ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen ihlal kararlarına konu olmaktadır. Yapılan

eleştiriler genellikle mevzuatın yetersizliği ve Anayasada yer alan ayrımcılık yasağı ilkesine ilişkin hükmün uygulamada dar yorumlandığı yönündedir. Son olarak ülkemizde 02 Mart 2014 tarihinde kabul edilerek Resmi Gazetede yayımlanan 6529 sayılı Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa ile Türk Ceza Kanunu'na giren daha önce ceza yasamızda "ayırıcılık" olarak tanımlanan suç tipinin, "nefret ve ayrımcılık" olarak yeniden düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bu düzenleme ile nefret suçlarının kapsamı kısmen genişletilmiş ise de, mevzuat ve uygulamaya ilişkin eleştirilerin devam ettiği görülmektedir. Güncel bir sorun ve bu bağlamda dünya genelinde çeşitli reform çalışmalarına konu olduğu anlaşılan nefret suçlarının İngiliz hukukunda düzenlenme şeklini incelediğimiz bu çalışmanın, belirtilen tartışmalara ve ülkemizde devam etmekte olan reform çalışmalarına katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- Ackyord Peter, London, The Biography, 2001.
- Agnew Robert, "Foundation for a General Strain Theory of Crime and Delinquency", *Criminology*, Vol. 30, Issue 1, February 1992, s.47-87.
- Aguado Carreno Julen, *Crime and Punishment in the UK*, 2007.
- Allport Gordon., *The Nature of Prejudice*, Cambridge, 1954.
- An Overview of Hate Crime in England and Wales, Home Office, Office for National Statistics and Ministry of Justice, 2013.
- Bamforth Nicholas, Malik Maleiha and O'Cinneide Colm, *Discrimination Law: Theory and Context*, Text and Materials, Sweet & Maxwell, 2008.
- Bowling Benjamin and Phillips Coretta, *Racism, Crime and Justice*, London Longman, 2002.
- Brennan Fernne, "Punishing Islamophobic Hostility: Are Any Lessons to be Learned from Racially Hostile Crimes?", *Journal of Civil Liberties*, Vol. 8, Issue 1, 2003, s.28-50.
- Christmann Kris and Wong Kevin, "Hate Crime Victims and Hate Crime Reporting: Some Impertinent Questions", In *Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions*, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.194-208.
- Firth Lisa, *Protecting Human Rights*, Cambridge, Independence Educational Publishers, 2012.

- Gadd David, "Racial Aggravation or Aggravating Racism: Overcoming the Disjunction between Legal and Subjective Realities", In *Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions*, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.209-227.
- Garland Jon, "Victimization of Goths and the Boundaries of Hate Crime", In *Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions*, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.40-57.
- Gerstenfeld Phyllis Behrens, *Hate Crimes: Causes, Controls, and Controversies*, Sage Publications, 2013.
- Green Donald, McFalls Laurence and Smith Jennifer, "Hate Crime: An Emergent Research Agenda", *Annual Review of Sociology*, Vol. 27, August 2001, s.479-504.
- Hall Nathan, *Hate Crime*, New York, Routledge, 2013.
- Hate Crime and Crimes against Older People Report, 2012-2013.
- Hate Crime: The Case for Extending the Existing Offences, Law Commission, Consultation Paper No. 213, 2013.
- Hate Crime: The Case for Extending the Existing Offences, Law Commission, History of Hate Crime Legislation, Paper No. 213, 2013.
- Hoffman David and Rowe John, *Human Rights in the UK: an Introduction to the Human Rights Act 1998*, Pearson, 2013.
- Iganski Paul, "Too Few Jews to Count? Police Monitoring of Hate Crime Against Jews in the United Kingdom", *American Behavioral Scientist*, Vol. 51, No. 2, October 2007, s.232-245.
- Iganski Paul and Smith David, *Rehabilitation of Hate Crime Offenders*, Research Report, Spring 2011.
- Jacobs James and Potter Kimberly, *Hate Crimes*, New York, Oxford University Press, 1998.
- Jenness Valerie and Grattet Ryken, *Making Hate a Crime, From Social Movement to Law Enforcement*, American Sociological Association's Rose Series in Sociology, 2004.
- Lemley Ellen, "Designing Restorative Justice Policy: An Analytical Perspective", *Criminal Justice Policy Review*, Vol. 12, No. 1, March 2001, s.43-65.
- Lieberman Michael and Freeman Steven, "Confronting Violent Bigotr: Hate Crime Laws and Legislation" In *Hate Crimes: Responding to Hate Crime*, Volume 5, Ed. Barbara Perry and Frederick Lawrence, Greenwood Publishing Group, 2009, s.1-30.
- Mason Gail, "A Picture of Hate Crime: Racial and Homophobic Harassment in the United Kingdom", *Current Issues in Criminal Justice*, Vol. 17, No.1, 2005, s.79-95.
- Mason-Bish Hannah, "Future Challenges for Hate Crime Policy", In *Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions*, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.58-77.

- McDevitt Jack, Levin Jack, Nolan Jim and Bennett Susan, "Hate Crime Offenders", In Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.124-145.
- McDevitt Jack, Levin Jack and Bennett Susan, "Hate Crime Offenders: An Expanded Typology", Journal of Social Issues, Vol. 58, Issue 2, Summer 2002, s.303-317.
- McGhee Derek, "From Hate to Prevent: Community Safety and Counter-Terrorism", In Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.169-193.
- Merton Robert King, Social Theory and Social Structure, New York, Free Press 1968.
- Palmer Julia and Smith David, "Promoting Human Dignity: an Evaluation of a Programme for Racially Motivated Offenders", Probation Journal, Vol. 57, No. 4, December 2010, s.368-382.
- Perry Barbara, "The More Things Change...Post-9/11 Trends in Hate Crime Scholarship", In Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.17-39.
- Perry Barbara, In the Name of Hate: Understanding Hate Crimes, New York, Routledge, 2001.
- Poynting Scott and Mason Victoria, "The Resistible Rise of Islamophobia Anti-Muslim Racism in the UK and Australia before 11 September 2001", Journal of Sociology, Vol. 43, No.1, March 2007 s.61-86.
- Sargeant Malcolm, Discrimination and the Law, 2004.
- Shenk Alyssa, "Victim-Offender Mediation: The Rod to Repairing Hate", Ohio State Journal on Dispute Resolution, Vol. 17, 2001, s.185-217.
- Sinar Hasan, "Türk Hukukunda Nefret Suçlarına İlişkin Yasal Düzenleme Çalışmaları", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan Özel Sayısı, Cilt 19, Sayı 2, 2013, s.1271-1300.
- Sibbitt Rae, The Perpetrators of Racial Violence and Racial Harassment Home Office Research Study, 1997.
- Stevenson Kim, Harris Candida and Rowbotham Judith, "Truth, Law and Hate in the Virtual Marketplace of Ideas: Perspectives on the Regulation of Internet Content", Information & Communications Technology Law, Vol. 2, Issue 18, s.155-184.
- Thomas Rebecca, Legislative Provisions for Hate Crime across EU Member States, June 2004.
- Turner Lewis, Whittle Stephen, Combs Ryan, Transphobic Hate Crime in the European Union, A Research Project Sponsored by ILGA-Europe and Press for Change, May 2009.
- Walters Mark Austin and Hoyle Carolyn, "Exploring the Everyday World of Hate Victimization through Community Mediation", International Review of Victimology, Vol. 18, No. 1, 2012, s.7-24.

Walters Mark Austin and Hoyle Carolyn, "Healing Harms and Engendering Tolerance: the Promise of Restorative Justice for Hate Crime", In *Hate Crime: Concepts, Policy, Future Directions*, Ed. Neil Chakraborti, Willan Publishing, 2010, s.228-245.

Walters Mark Austin, "A General Theories of Hate Crime? Strain, Doing Difference and Self Control", *Critical Criminology*, Vol. 19, Issue 4, November 2011, s.313-330.

Wolf Christopher, "Hate on the Internet Leads to Hate Crime: What Is Society's Best Response" In *Hate Crimes: Responding to Hate Crime*, Volume 5, Ed. Barbara Perry and Frederick Lawrence, Greenwood Publishing Group, 2009, s.213-224.

İnternet Kaynakları

http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/cp213_hate_crime_amended.pdf, e.t.24.07.2014.

http://lawcommission.justice.gov.uk/docs/cp213_hate_crime_appendix-b.pdf, e.t.24.07.2014.

http://report-it.org.uk/files/acpo_recorded_hate_crimes_2012-13_as_posted.pdf, e.t.24.07.2014.

<http://www.bihhr.org.uk/>, e.t.23.07.2014.

<http://www.brin.ac.uk/>, e.t.23.07.2014.

http://www.copfs.gov.uk/images/Documents/Equality_Diversity/Hate%20Crime%20in%20Scotland%202012-13.pdf, e.t.24.07.2014.

http://www.cps.gov.uk/publications/docs/cps_hate_crime_report_2013.pdf, e.t.24.07.2014.

http://www.cps.gov.uk/publications/docs/cps_hate_crime_report_2013.pdf, e.t.24.07.2014

<http://www.equalityhumanrights.com/>, e.t.23.07.2014.

http://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/documents/research/research38_so_hatecrime.pdf, e.t.23.07.2014.

<http://www.equalityni.org/Home>, e.t.23.07.2014.

<http://www.ethnicity.ac.uk/>, e.t.23.07.2014.

http://www.indret.com/pdf/401_en.pdf, e.t.21.07.2014.

<http://www.irr.org.uk/news/islamophobia-and-anti-muslim-hate-crime-in-london/>, e.t.23.07.2014.

http://www.legislation.gov.uk/asp/2009/8/pdfs/asp_20090008_en.pdf, e.t.23.07.2014.

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/37/contents>, e.t.21.07.2014.

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/44/contents>.

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/1/contents>, e.t.23.07.2014.

<http://www.oldbaileyonline.org/static/Population-history-of-london.jsp>, e.t.23.07.2014.

<http://www.rense.com/general41/inc.htm>, e.t.19.07.2014.

http://www2.warwick.ac.uk/fac/cross_fac/healthatwarwick/publications/occasional/ethnicprofile.pdf, e.t.19.07.2014.

<https://www.gov.uk/government/collections/crime-statistics>, e.t.22.07.2014.

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/266358/hate-crime-2013.pdf, e.t.23.07.2014.

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97849/action-plan.pdf, 25.07.2014.